

Plan

LAIKMETS

Mr. 36

1943. g.

3. septembri

RM 0.20

Aizsarqi modri par dzimtenes drošibu

SĒJĒJS MŪŽĪBAI

„Laiki nāk un iet, bet zeme paliekas mūžīgi, un mūžīgi lai paliekas arī tie, kas šo zemi apstrādā. Gadu simtiem cauri zemnieks ir starojis tik daudz spēka, izturības, gudrības un tikumības par labu savai zemei un tautai, cik saule izstarojusi siltumu un gaismas, iedama ik dienas pāri pasaulei”

Ed. Virza.

Daudz esam skatījuši staltu pieminekļu, kas, mīlestībā tautu celti, pāri laikiem un gājējiem liecina par Dieva izredzētu cilvēku nemirstību; debesu kronētu rakstnieku vārdi kalti granīta akmeņos, slaveni kauju uzvarētāji celti uz marmora pjedestāliem, mūzikas un zinātnes ģeniju gatavas lietas spīdīgā bronzā, eņģeļi izplēstiem spārniem nekustīgi stāv nāves sardzē pie cilvēces labdaru pišļiem. Daudz te sagūstīta daiļuma stingušos tēlos, bet arvienu vēl tautas liekas aizmirsušas uzcelt visskaistāko pieminekli — savam zemniekam, pieminekli tam vienkāršajam arājam, kuŗa vārdu mēs nemaz nezinām, bet viņu vienmēr tad atceramies, kad mute izsalkusi un skats pievēršies ceļam uz tīrumiem. Citādi pilsētu sagūstītie ļaudis šo stipro asiņu cilti maz atminas, labi, ja domās to pavada, kad arāja smagās sētuves pazib sabirzītā lidumā un rudenos, kad zemes galds nobriedušu augļu pārpilns. Plānas kļuvušas mūsu asinis namu labirintos, un mēs esam aizmirsuši, ka tie ļaudis, kas sviedriem un sauli vaigā šodien nes mājup vārpu klēpjus, ir tikpat veci kā zeme. Mute zinīga atmin, cik salda un dievīga jaunā maize, bet tāls un senās paaudzēs jau piemirsts šķiet smagais arāja gājums no sējas laika līdz kūpošam riecienam galdā. Esam paraduši piesēsties pie visa gatava, tā neizjūdami sviedru sūrumu, nedz dziļi izbaudīdami grūto pūlīņu augļus. To nepasakāmi asi un spēcīgi šodien apjauš tikai divi šīs zemes ceļos — tas, kas sēj, un tas, kas sarga — arājs un kaŗavīrs.

Vēl tagad kā pie sevis redzu ticīgos un sātīgos ļaudis laukos, kur māte, mīklas klaiņiem krustus vilkdama, tos lēni ielaiž versmainā krāsni. Uguns spožums un pateicība dus viņas vaigā. Un vēlāk, kad bērns un sirmgalvis mīlīgām rokām saņem silto maizes šķēli un kāda garoza jaunajai mutei vai drebošajiem pirkstiem netīši nokritusi zemē, tad paceļot, mute to noskūpst, un šiem ļaudīm acīs staro piedošanas lūgums. Es nezinu nekā skaistāka un tīrāka par šo godbijību pret zemi un dienišķo maizi, pret debesīm un cilvēku.

Jaunā maize nāk! Uz viena galda tā ierodas ātrāk, uz cita vēlāk, tikai kaŗavīrs, no ugunīm brīdi atzīlbdams un soli pretī panākdams, to saņem visu — pirmais savas zemes un plāvēju svētītu.

Bieži rudenos ir tā — Vidzemē vēl rūsa briedina, Zemgalē jau plauj, bet Latgalē spriguļi dzied kūluma dziesmu. Te arī visātrāk ierūcas dzirnas, un pirmā maliena putekļi kā sudrabains mākonis aizpeld pāri tīrumiem

Dīvains debesis un gaisma plētusies pāri aizdziedātai Latvijas vasarai. Slavēts atnācis sējas laiks, viss kā noreibis augšanā. Tad kā uguns šaltīm lējusies saule, vēlāk debesis gāzušās kā jūra. Tīrumi noliekti pie zemes, bargi negaisi kapājuši vārpas, upes izgājušas pļavās. Smagi lietus debēši nedēļām gulējuši pāri veltrainajām rudzu druŗvām. „Mans mīlais lauks, vai aiziesi postā?” brīžiem iztrūcies zemnieks un ticīgām acīm noliecies pāri grāmatai ar krustu, tad atkal iztrūcies, kā tālu sauli redzēdams aiz miežu lauka. Tikai ticība zemei un debesīm glābusi mūsu sējeju un plāvēju, gan pats celdams zālei pieliektās vārpas un svētidams saules dienas ar vēju, viņš izgājis druŗvās, aizgūtnēm pļaudams ar rokām, acīm un dvēseli. Nav tāda, ko nevar: ja ir, tad jāvar!

Ir tikai divi, uz ko šodien mūžīgas dzīvības un arī briesmu pilnām acīm raugās Eiropas tautas, ir tikai divi, kas noteic mūsu dienu un nakti, tie — kaŗavīrs un plāvējs.

Lieli un svētīti vārdi mūs skaŗ — jaunā maize nāk! To saņem izgājušas arī pilsētas. Atstādami savas godības drānas citam laikam, jaunie ļaudis pļauj un kuŗ savu tiesu, un viņu dvēseles kļūst smagas un briedīgas no jauno graudu sanēšanas linu maisos. Pilsētas iet uz laukiem — nepārredzams ir viņu gājiens, it kā maizes laukos izšķirtos pēdējā un niknākā uzvaras kauja, it kā ar katru paceltu vārpu kaŗavīrs tiktu soli uz priekšu. Ne mirkli nešaubāmieš, ka mūsu ticība dziļā un patiesa. Mēs šodien nemaz nebrīnītos, ja spalvu uz brīdi būtu nolīcis rakstnieks, zinātnieks atstājis laboratoriju, dziedonis atrāvies nošu rakstam, students aizvēris biezu grāmatu, mēs nebrīnītos, viņus redzēdami auzu laukā vai zeltainos labības vezumus aizlīgojot šķūņos.

Jaunā maize nāk! Sātīga tā gulēs mūsu galdos, ja to saņemsim tulznainām rokām, izsvīzdami pļaujas sviedrus un izbaudījuši plāvēja īsās atpūtas saldumu.

Neskaitāmas aizsaules plāvēju draudzes šodien mūs pavada tīrumos, jauno sūpuļu elpa nāk līdzī uz apcirkņiem, cīņu spožums kāpj augstāk debesīs — jaunā maize nāk!

Un rudens zeltainajā gaismā es redzu divus plāvējus — tas viens baltās drānās iet pāri Eiropas tīrumiem ar vārpu vainagu galvā, un graudi kā zeltainas upes plūst maizes klētīs — viņš pļauj dzīvībai; tas otrs plāvējs ar asiņainu sirpi griež kailus stiebrus, un nepārredzamas mirušo acis ar visas pasaules izmisumu raugās tukšās debesīs, kur raso asins lietus — viņš pļauj nāvei!

Vēl pēdējās bites dūc viršu druŗvās, vēl medus lāse liepu lapās, bet pāri tūkstošiem plāvēju Latvijas laukos jau dzied lielā rudens bite — kuŗammašīna. Vietām kūp sentēvu rijas, klonā birst sēkla jaunai rudzu sējai.

Dieva svētīts kaŗavīrs un plāvējs, jaunā maize ar sātu galdā, tie lai ir šodien mūsu svētki! Andrejs Eglītis

VĀCU KARAVĪRS NEPAZĪST NEKĀDU ŠKĒRŠĻU

Sīvās atvairīšanas cīņas austrumos prasa no vācu karavīriem lielu fizisku un garīgu piepūli. Te nevien jākaņo pret boļševiku masām, bet jāpārvar arī daudzi un dažādi dabas radīti šķēršļi, kas cīņu padara ievērojami grūtāku. Taču Eiropas cīņtāju fronti tas nespēj iedragāt, un tādēļ arī katra diena nes jaunus panākumus, ieraksta jaunas lappuses vācu un to sabiedroto ieroču uzvaru vēsturē.

Nesen Prāgas laikrakstā „Neuer Tag” bija publicētas interesantas ziņas par lieliem boļševiku aviācijas zaudējumiem. Izrādās, ka šā gada jūlijā padomju aviācija zaudējusi 3000 lidmašīnas, kas kopā ar agrāk šai karā nogāztajām lidmašīnām dod visai iespaidīgu skaitli — 43.643! Caurmērā pa visu austrumu karaģājiena laiku mēnesī notriektas 1650 lidmašīnas jeb 55 lidmašīnas dienā. Nav jāaizmirst, ka līdz ar lielajiem lidmašīnu zaudējumiem cirsts

Pa tādiem ceļiem vēl joprojām jānorisinās karotāju apgādei daudzos austrumfrontes sektoros! Taču šoferi un pavadoņi pārvar arī šīs grūtības.

PK kara ziņotāja Maltrija (Maltry) (Atl.) uzņ.

Kubaņas rajona cīņtājiem lielu prieku sagādā malks spīdzinošu ūdens.

„Atlantic” uzt.

Pa padomju „šoseju” — cauri ūdens un dubļu jūrai — uz priekšu!

PK kara ziņotāja Maltrija (Vb.) uzņ.

Līdz krūtīm ūdeni ieročus un munīciju augsti pār galvām pacēlušī, tā savu pienākumu veikt dodas kāda vācu trieciengrupa Kubaņas cīņu rajonā.

PK kara ziņotāja Lorera (Lohrer) (Atl.) uzņ.

dziļš robs arī padomju lidotāju rindās. Ja lidmašīnas padomijā vēl joprojām spēj pierāzot pēc lentes sistēmas, tad pašus lidotājus pēc šīs sistēmas sagatavot nevarēs arī padomijā.

Bez lidmašīnām un lidotājiem, kā ziņo vācu kompetentas aprindas, kopš vasaras ofensīvas sākuma līdz šai dienai boļševiki zaudējuši vismaz 12.500 tauti, un vairāk nekā 5000 lielgabalu un kritušo, ievainoto un gūstekņu skaits kopsummā pārsniedzot jau 1.250.000. Protams, paši boļševiki par šiem kolosālajiem zaudējumiem klusē. Viņi pat cenšas radīt iespaidu, ka sarkanās paradīzes valdnieku rīcībā ir neizmērojamas cilvēku un kara materiālu rezerves. Taču, kā zviedru laikraksts „Dagposten” ziņoja, tad angļu un amerikāņu pārstāvji, kas pēdējās dienās no padomijas ieradusies Kairo, zinājuši stāstīt, ka patiesībā Maskava par milzīgajiem zaudējumiem esot ļoti pesimistiski noskaņota. rē.

VISU PAR LATVIJU

Aizsargu lidotāju rīcībā pēc 20 gadu darba bija jau 40 sporta lidmašīnu, kas brīvi lidoja gaisos. Visas tās bolševiki iznīcināja.

Tēvzemes mīlestība, grība kalpot savas tautas brīvībai un labklājībai ir nesaraucjami saaudes aizsargu ceļus ar latviešu tautas tikteņu gaitām. Organizācijas karogā rakstītā devīze: „Visu par Latviju!” jau 1919. gadā aicina mājās palikušos vīrus pie ieročiem, lai pasargātu savas sētas un druvas no ļaunprātīgiem kļaidoņiem un lai Dieva svētais briedums varētu augļus dot. Šī pati devīze aizsargos iesaista kaŗu pabeigušos cīnītājus, kas, atgriežoties pie arkla, negrib savas šautenes rūstai ļaut. Sievas un vīgavas, stājoties aizsardzū rindās, mācās vadīt aizsargu saimniecību, kopt slimos un ievainotos, lai būtu vīriem cienīgas palīdzes. Jaunekļi un jaunavas pulcējas aizsargu sporta klubos, lai, norūdot miesu un garu, kļūtu cienīgi savu tēvu mantojuma saņēmēji. Ar pašu darbu un pašu rosmi vāktie līdzekļi dod iespēju iegādāt ļaun apbruņojumu, kur netrūkst šauteņu, ložmetēju, kavalerijas zirgu, motociklu, automobiļu un pat lidmašīnu 4 eskadrījām. Ar tautas ziedotajiem līdzekļiem visā valstī izveidojas aizsargu nāmu tīkls, kur plaukst sabiedriskā dzīve un kultūras pasākumi. Kad aizsargu 20 gadu jubilejas svinībās 1939. gada jūnija dienās Uzvaras laukumā harmoniski veidojas 7000 vingrotāju kustību raksti, bet sirmās Rīgas ielās nodim vairāk nekā 40.000 aizsargu vingrie soli, top skaidrs, ka blakus regulārai armijai aizsargi ir reāls pamats tautas brīvībai un valsts drošībai.

1939. gadā katrā aizsargu pulkā bija motociklistu un velosipedistu vienības. Arī tagad aizsargi steidzamos gadījumos izmanto paši savus satiksmes līdzekļus.

Tāpat kā priekš bolševiku iebrukuma, aizsargu jētnieki atkal pulcējas atsevišķās vienībās un drausē uz pašaudzētiem kumeljiem.

Armijas iesindu beigušie kaŗavīri un virsnieki vienmēr bijuši aizsargu vienību kodols. Tādēļ arī viņu solis ir vingrs kā kaŗavīriem.

Ir atkal jūnijs. No iespaidīgās aizsargu jubilejas skates Uzvaras laukumā pagājis tikai gads, bet kaŗa ratu troksnis jau pie robežām un aizdārd Latvijas lielceļos. Aizsargi tver pēc šautenēm, bet viņiem jānolaiž rokas, jo valsts vadība dod rīkojumu — nepretoties. Tik sirdis iezogas naidis un cīņas alka. Sākas aizsargu atbrūošana, bet klusais pretspars aug. Aizsargi, virsnieki un policisti klusībā organizē pagrīdes grupas. Grupa ar grupu dibina tālākus sakarus, kas no Rīgas sniedz pat līdz Piebalgai, bet arī čekas terors piepemas. No pagrīdnieku vidus izrauj dažu dalībnieku, tomēr tie, kā, piemēram, students Grunte, pat lielākas spīdzināšanas mokās savus cīņas biedrus neizdod. Neviens vien čekists un žīdu gvardists no aizsarga rokas krit 14. jūnija rītā, tomēr pēc tam visiem brīvībā palikušajiem patriotiem jāpazūd mežā.

Kā neapturama tērauda lavīna jau kaŗa pirmajās dienās uz priekšu veļas vācu kaŗapulkī. Bet vēl straujāk no piespiestā stinguma savās slēptuvēs atostas latviešu aizsargi un bij. kaŗavīri. Kā lingas sviesti akmeņi tie iebrūk satraukto bolševiku rindās, steidz pārtraukt iedzīvotāju slepkavošanu, Latvijas izlaupiānu un gūst pirmās trofējas. Pa vienam, pa diviem, gan mazākās vai lielākās grupās, trūcīgi apbruņoti, viņi nebaidās ielaisties cīņās ar nesalīdzināmi lielāku pārspēku, nešauboties par cīņas iznākumu. Ventas krasos partizānu cīņas sākas jau 24. jūnijā, un neliela grupiņa šeit iegūst 2 lielgabalus, 2 ložmetējus, 6 automašīnas un 2 motociklus. 15 Dobeles aizsargi, kam rokās 2 šautenes un 4 biceci, ieļenc un atbrūno 40 jētniekus,

iegūstot viņu zirgus. Olaines purvā 18 kūdras fabrikas strādnieku, kas ciņu sāk bez ieročiem, saņem gūstātā, 400 vīru, iegūst 28 zirgus, 2 lielgabalus, 2 mīnu metējus, 2 ložmetējus. Koknesē aizsargu nodaļas priekšnieks Griņvičs ar palīgu Jaunzemu, noklausījies pa radio ziņu par Rīgas atbrīvošanu, 1. jūlijā ierodas pagastnamā, kur sapulcējušies visa izpildu komiteja, un to arestē. Tikmēr no Bebriem uz Koknesi dodas pa tālruni izsauktie čekisti 5 auto mašīnās. Abi aizsargi no 2. stāva loga ar pašautenēm ceļa griezumā auto mašīnas sasauj un uzsāk ciņu. Rezulāts — 27 nošauti, 13 ievainoti, bet pārējie bēg. Neapraķstāmi ir tie daudzīe ciņu epizodi, iegūtie kaķa materiāli un pašaiizliedzīgā varonība, ko šais ciņās parāda aizsargi, tomēr latviešu zeme no boļševikiem drīz vien ir tīra, kaut arī kritušo patriotu skaits nav mazs.

Vācu kaķavīri kopā ar latviešu un citu tautu dēliem austrumos tur nepārkāpjamu aizsargvalni, lai dzimtene varētu mierīgi strādāt un raķot. Tomēr arī tagad, tāpat kā 1919. gadā, aizsargs vāģu savā tirumā var dzīt tikai tad, ja viņam šautene pie rokas. Ienaidnieka izplētņu lēcēji, diversanti un dažādi aģenti vēl šad un tad mēģina graut aizmugures satiksmi un terorizēt mierīgos iedzīvotājus. Cik daudz dienu pat karšlākajā darba laikā aizsargiem nav jāatruķjas no sešanas vai raķas novāķšanas darbiem, lai apsarģātu celus, tiltus un likvidētu nevēlamos elementus! Un atkal šie uzdevumi prasa pašaiizliedzību, drosmi un nebēdāšanu par dzīvības briesmām. Meķsargs un aizsargs Jansons nakti ierodas kādā saimniecībā Kangaru kalnos pārbaudīt tur ieradušos vīriešu personības. Viens pats ieejot istabā, tas sastop sešus maķinpistolēm apbruķotus vīrus. „Rokas augšā!” sauc J., bet bandīti sasit epuldzi un atklāj uģuni. Sāķas apšaudīšanās, kur krit 2 bandīti, bet aizsargs J. gūst ievainojumu kaklā. Īles pagasta aizsargs Bergmanis, kad tas dodas meķā uzmeklēt kādu apšaubāmu personu, no bieķa krūmāja pārsteidz 6—7 ievolveŗa šāvieni. Bergmanis, triju loķu trāpīts, vēl paspēķ izšaut savu medību bisi, bet tad nemaķā saķimst. Bandīti — kāds bistams Liepāķas rajona boļševiks — atrasts beigts, bet Bergmanis ar vāķām dzīvības zīmēm nogādāts slimnicā, kur viņš atģūst veselību.

Tie ir īķķai pārīs piemēri, kas raksturo aizsargu bistamos uzdevumus šai laikā. Tomēr aizsargi, seķojot karogā rakstītai devīķei, visus uzdevumus, ko tēvzeme prasa, veic bez atlīdzības un bez kumēšanas un diendienā pilda vēl ievēroķamus sabiedriskus pienāķumus. Te pirmajā vietā jāmin Rīķas aizsargu pulķs, kas kopā ar aprīņķa policiju sava komandiera Veides vadībā sasnieķdz rekordu līdzekļu vāķšanā kaķavīriem, 15.000 kaķokādu bargajā 1941./42. g. ziemā, 5000 silto priekšmetu pag. ziemā, 20.000 paciņu Ziemsvētkos un Lieldienās, 375.000 marku naudā gan latviešu brīvprāģiķiem kaķavīriem, gan Sarkanajam Krustam un boļševiku upuru kaķu kopšanai ir galvenie skaitļi, kas raksturo šā aprīņķa iedzīvotāju atsauķību.

Visās nozarēs aizsargi cenķas atjaunot savu darbību un stāju, lai arī šais smagajāķ līķtena ciņās goķdam pastāķētu par savu tautu un tēvzemi. Ms

Fiziskā kultūra un sports miera laikā bija viena no svarīgākajām aizsargu darba nozarēm. Aizsargu sportistu rindās jauniešu skaits pārsnieķa 14.000, no ķiem pēķēķos sporta svētkos piedaliķķs 7000.

Miera laikā aizsardzes bija neatsveķamas palīdzes kultūras sarīķojumos un apmāķību gaitās, bet tagad viņas dodas līdzī vīriem arī dienesta norīķojumos. Uzķēmumā — aizsardzes gatavo azaidu Kangaru meķos

Karķa laikā aizsargu ķaušanas māķību vietā bieķi stāķķas svīnu loķu apmāķiņa, kas prasa arī ķāvēķu dzīvības.

Aizsargu grupa norīķojuma vietā, kur jā uzsāķ apkārtnes pārbaude

HIMLERS — IEKŠLIETU REICHSMINISTRS

Lielvācijas Vadonis par iekšlietu reichsministru un Prūsijas iekšlietu ministru, kā arī par Lielvācijas pārvaldes ģenerālpilnvarnieku iecēlis **¶** reichsfireru un vācu policijas šefu Heinrichu Himleru (Himmeler).

Jaunais iekšlietu ministrs, kas pazīstams kā viens no uzticamākajiem Adolfa Hitlera ciņas biedriem, dzimis 1900. gada 7. oktobrī Minchenē. Savā dzimtajā pilsētā viņš arī studējis lauksaimniecību un tautsaimniecību, beigdams Minchenes tehnikas augstskolu ar diplomēta agronoma grādu.

Kā septiņpadsmit gadu vecs jauneklis Himlers piedalījies pasaules karā, ciņās rietumu frontē Piederēdams pie tiem daudzajiem vācu patriotiem, kas nevarēja un negribēja samierināties ar Veimāras garu, Himlers iestājās nacionālsociālistu partijā. 1923. gada 9. novembrī pazīstamajā nacionālsociālistu gājienā uz feldhernhalli Minchenē Himlers bija karognesējs. Kad nacionālsociālistu partija atkal atjaunoja savu darbību, Himlers bija aktīvo cīnītāju un dedzīgāko ideālistu vidū. Nacionālsociālistu partijā Himlers bijis vairākos svarīgos un nozīmīgos amatos. Sākumā viņš bija Lejasbavārijas — Oberpfalces gauļeitera vēlāk valsts propagandas vadītāja vietnieks. Nodibinoties nacionālsociālistu partijā speciālajām **¶** vienībām, Himleru izraudzīja par **¶** vadītāja vietnieku, bet kopš 1927. gada 6. janvāra — par **¶** vadītāju. Viss turpmākais **¶** uzbūves un izveidošanas darbs ir Himlera nopelns. Kopš 1930. gada viņš ir reichstaga loceklis, bet 1933. gadā Himleru iecēla par Prūsijas valsts padomes vācu tiesību akadēmijas un iedzīvotāju un rases politikas padomes locekli. Varas pārņemšana arī Himleru nostādīja jaunu, svarīgu pienākumu priekšā. Šā paša gada martā viņu izraudzīja par Bavārijas politiskās policijas vadītāju, bet dažus mēnešus vēlāk viņa pienākumos ietilpa visas Vācijas politiskās policijas vadīšana. Gadu vēlāk viņam uzticēja arī slepenās valsts policijas (Gestapo) vadību. 1936. g. 17. jūnijā Vadonis viņu izraudzīja par **¶** valsts vadītāju un vācu policijas šefu Tagad Himleram, vīram, kuŗa gods ir uzticība Vadonim un kuŗa līdzšinējā dzīve arī izcēlējies kalpojot Vadonim un tautai, uzticēti atka ļaumi un svarīgi pienākumi.

BULGĀRIJAS VIENOTĀJS AIZGĀJIS MŪŽIBĀ

Neviena vien pārbaudījuma piemeklētā bulgāru tauta piedziņojusi smagu zaudējumu: 28. augustā pēkšņi mūžībā aizgājis karalis Boriss III. Ar viņa vārdu saistās straujā Bulgārijas uzplaukums. Viņa saprātīgās valdīšanas laikā piepildījās bulgāru tautas gadu simtiem lolotā vēlēšanās par nācijas un bulgāru vairākuma apdzīvoto zemju apvienošanu: Maķedonija apvienojās ar Bulgāriju, kas atdbūja arī Dobrudžu un guva teritoriālu pieeju Egejas jūrai.

Viņš uzkāpa tronī 26 gadu vecumā, īsi priekš pirmā pasaules kara beigām (1918. gada 3. oktobrī) kā sava tēva cara Ferdinanda I pēctecis. Būdamis tronmantnieks, Boriss aktīvi piedalījies 1912. un 1913. gadu Balkānu karos visās frontēs un arī pirmajā pasaules karā.

Sekojoit cildenajai devīzei, ka karalis ir savas valsts pirmais kalps, viņš visu savu dzīvi veltīja Bulgārijas likteņu gaitu vadīšanai. Tas viņam nenācās viegli. Pēc Bulgārijas frontes sabrukuma 1918. gadā viņa tēvs Ferdinands atteicās no trona. Jaunajam karalim, jau valdīšanas gaitas sākot, nācās pārvarēt nevien lielas grūtības, bet arī pārciest daudzus pazemojumus, kārtojot Bulgārijas iekšējās lietas, kur arvien vairāk un vairāk sūka izpausties Maskavas ietekme. Attiecīgu kursu bija ievadījis Maskavas draugs ministru prezidents Stambūļinskis. Karalis tomēr zināja, ko viņš dara. Paturot aizvien acīs Bulgārijas intereses, viņš beidzot panāca kauna pilnā Neji miera revīziju un tā anulēšanu. Pēc Stambūļinska gāšanas viņš uzņēmās viens vadību un atbildību par Bulgārijas politisko kursu.

Drausmīgais atentāts, ko Maskavas algādži sarīkoja 1925. g., kad Sofijas katedrālē novietotām elles mašīnām par upuri krita 150 nonāvēto un ievainoto, bet karalis palika sveiks, padarīja viņu tikai tuvāku bulgāru tautai.

Karalis Boriss III dzimis 1894. gada 30. janvārī Sofijā. 12 gadus pēc uzkāpšanas tronī Boriss III salaulājās ar Itālijas karaļpāra meitu Savoņas princesi Džovannu. 1937. gada 16. jūnijā piedzima tronmantnieks Simeons, kas tagad, saskaņā ar satversmi, uzkāpis Bulgārijas tronī ar vārdu Simeons II. Līdz jaunā karaļa pilngadībai, kas pēc satversmes noteikumiem iestājas 18 gadu vecumā, karaļa varas funkcijas būs trim pavaldoņiem, kuŗus izraudzīs īpaši vēlētā nacionālā sapulce Tirnovā.

NEDALĀMĀ SĒTA

Zemnieki ir katras tautas stiprākais balsts un pamats. Šis kārtas iziršana nes iznīcību visai tautai. Tādēļ, lai uzturētu stipru šavu zemnieku kārtu, Vācijā pirms desmit gadiem pieņemts dzimtsmāju likums. Šis likums pavēra jaunu lappusi vācu zemnieku kārtas vēsturē un ievadīja jaunu laikmetu zemnieku dzīvē.

Vācijas dzimtsmāju likums ceļ cieņā un godā zemnieka vārdu un pieprasa arī no šā vārda nesēja augstas morāliskas prasības, vispārēju inteliģenci un plašas aroda zināšanas. „Zemniekam jābūt godīgam. Viņam jābūt spējīgam māju kārtīgi apsaimniekot.”

Zemnieka darbs nacionālsociālistu uztervē vairs nav kailas peļņas avots, bet svēta misija un kalpošana savai tautai, viņas nākotnei un mūžībai. Tādēļ grūtos un svarīgos valsts un tautas pārbaudīšanas brīžos arī zemniekam jābūt gatavam nest vislielākos upurus, tāpat kā to dara tie viņa dēli un tautas brāļi, kas šautenēm un zobeniem rokās cīnās frontē. Arī zemnieka darbs ir svarīgs un nepieciešams uzvaras izcīnīšanai. Zemnieku krūtīs tādēļ jāpūkst apzinīgām un patriotiskām sirdīm, kas, godā un cieņā turot tautas un vispārības intereses, nedomātu tikai par sevi vien, par to, cik man no šā darba atlēks, cik nopelnišu no šā rudzu lauka, vai varēšu izdevīgi pārdot nobaroto speķa cūku un jaunaudzēto kumeļu. Cilvēku, kas brīvs no šādiem egoistiskiem uzskatiem un iedziņošanās tieksmēm, Vācijā apzīmē ar goda pilno nosaukumu — „zemnieks” (der Bauer).

Krietna zemnieka gods, valsts un tautas intereses prasa un pavēl, lai lauku sētas tiktu kārtīgi apsaimniekotas, lai tanīs strādātu raženi ļaudis, lai atmatā nepaliktu neviens zemes stūrītis, lai rudenos tūrumos nemētātos neviens nenovākta vārpa, lai no zemes tiktu ņemts viss iespējamais, ko tā var dot. Tādēļ zemniekam jābūt čaklam un darbīgam, ar plašām zināšanām apveltītam. Ja nu tomēr vācu zemnieku vidū gadās tādi, kas neprot vai arī negrib savas dzimtsmājas kārtīgi apsaimniekot, Vācijas dzimtsmāju li-

kums paredz šādu zemnieku atcelšanu no dzimtsmājas vadības un mājas nodošanu zemnieka mantiniekiem vai, tādiem neesot, citām ar zemnieka spējām apveltītām personām.

Lauksaimniecības ipašumus, kuļos saimnieko zemnieks, šis 1933. g. 29. septembrī pieņemtais likums sauc par dzimtsmājām. Dzimtsmāja nedrīkst būt lielāka par 125 hektariem, un tā ir jāapsaimnieko vienai sētai, bez palīgsētām.

Viena no šā likuma pamatdomām ir tā, ka lauku sētu nedrīkst sadalīt starp mantiniekiem vai apgrūtināt ar parādiem mantošanas procesā. Pie mums tas bieži vien bija gluži otrādi. Nav maz gadījumu, ka vienam zemniekam vairāki bērni izskoloti, beiguši augstskolu, strādā pilsētā labi atalgotu darbu. Kad nu nomirst vecāki, tad arī viņi pieteicas kā pūnīgi vienlīdzīgi mantinieki tam dēlam, kas nav no mājas saņēmis līdzekļus izglītības iegūšanai, bet visu laiku tēva mājās strādājis tulznotām rokām un sviedrotu pieri. Mantojumu sadalot, māju un inventāru sīki novērtējot, nocenot un pēc tam izdalot vienlīdzīgi „uz galviņām”, saimniecības paturētājs bieži vien nonāca zem parādu nastas, kas to nopieda visu mūžu. Saprotams, šāds parādu un rūpju nomākts saimnieks mēģēja iegādāties jaunas mašīnas un darba rīkus, kas atvieglotu nevien viņa paša darbu, bet padarītu ienesīgāku visu saimniecību. Vācijas dzimtsmāju likums tomēr neatstāj pārējos mantiniekus pavisam neievērotus. Ja viņi vēl nav beiguši skolas, tie līdz pilngadībai uzturami un izglītojami mājas materiālajām spējām atbilstošā kārtā. Sieviešu kārtas pēcnācējas savukārt precoties apgādājamas ar pūru — nepieciešamo jaunas dzīves uzsākšanai, arī, protams, saimniecības atļauto līdzekļu robežās. Un ja nu kādi no piederīgajiem bez savas vaimas nonāk trūkumā, „tad tie var arī vēlāk, veicot piemērotu darbu, mājās rast patvērumu — (patvēruma tiesības). Šīs tiesības ir arī mantojuma atstāja vecākiem.”

Šis nacionālsociālistisko principu un pamattežu garā ietvertais likums radīja radikālas pārmaiņas vācu lauksaimniecībā. Šo pārmaiņu rezultāts — zemnieku kārtas atveseļošanās un atspīrgšana nebija ilgi jāgaida. Drīz vien noskaidrojās, ka likums nevien uzlabo lauksaimniecību, bet teicami ietekmē arī tautas rasisko atjaunošanos. Tādēļ pie zemnieku kārtas nostiprināšanas un nodrošināšanas stājās tautas vispārējo un arī vitālo interešu labad. Zemnieku kārtā atkal no jauna kļuva par neizsīkstošu asiņu avotu, tautas uzturētāju, pirmo jaunās sociālās iekārtas paudēju un gara un kultūras sargu.

Dzimtsmāju likuma ietekmē un garā tagad Vāciju klāj neskaitāmu saimniecību — dzimtsmāju tīkls. Tās, priekšzīmīgi iekārtotas un apsaimniekotas, ir pamatnosacījums darbam un ražai, kas nodrošina arī pārtiku visai tautai. Blakus dzimtsmājām ierīkotas arī daudzas paraugsaimniecības. Tanīs lieto visus lauksaimniecībā iegūtos teorētiskos atzinumus un praktisko pieredzi. Tīras, sausas un siltas lopu kūtis, praktiskas un ērtas saimju, labības un siena novietnes, nojumes lauksaimniecības mašīnām un darba rīkiem, priekšzīmīgas vircas bedres, putnu kūtis un tīras lopbarības virtuves un veļas mazgātavas, mājīgas pašu zemnieku dzīvojamās telpas ar praktisku un spodru virtuvi, mazgājamo istabu un vispusīgu mājas aptieku, — to visu, kam bijusi izdevība ceļot pa Vāciju, varēja redzēt priekšzīmīgajās saimniecībās. R. Čaks.

Gaisma un spodrība staro no zemnieka dzīvokļa vācu dzimtsmājā. Vienkāršas, gaumīgas mēbeles, ziedi uz galda un gleznas pie sienām rada mājīgu atmosfāru, kurā tikami atpūsties pēc ražēnā darbā pavadītas dienas.

Spodra un tīra ir arī dzimtsmājas apkārtnē. Glīts žogs norobežo pagalmu no šosētā ceļa, un priekšzīmīgi iekārtotajā saku dārzā pat vērigākā acs neatradīs nevienu nezāli.

Novas zāles

ANDAS DĪTUPES STĀSTS

Lēni ausa kāda atvasaras diena. Jaunā ķīmiķa Oļģerta Apoga laboratorijā lielā elektriskā spuldze kā zilgana saule bija spīdējusi nepārtraukti vairākas nakts; saplūzdama ar ausmu, tā kļuva arvien būlāka.

Ķīmiķa seja šai iezilganajā gaismā krāsējās pelēka; pēc daudzajām negulētām naktīm tā izskatījās pārāk šaura un nogurusi.

Uz gaļā galdā pretī logam atradās vesela destilācijas aparātūra. Tur bija arī dažādas koļbas, mēģenes, piestas un vienkārši stikla stobri. Blakus šim galdam slējās otrs augstāks. Uz tā novietotais aparāts ar līkumotām stikla caurulēm, spirta liesmas sildīts, sīca kā milzīgs gaŗkājaus ods. Pa stikla caurulēm uztvērējā lēni pa mazai pilītei sūknējās caurspīdīgi dzidr šķidrums, kas saistīja pētnieka aso skatienu; likās, katra tā nervu šūna sasprīgtā uzmanībā.

Ķīmija Oļģertu saistīja jau kopš skolas gadiem, kad viņš to sāka iepazīt.

Pēc tēva nāves visu mājas augšējo stāvu tas pārvērtā laboratorijā. Tagad šo ģimenes īpašumu Rīgas pierobežā apdzīvoja vienīgi viņš ar savu māsu.

Oļģerta māsa Maija mīlēja brāli un sāka ienīst ķīmiju, kuŗas dēļ jaunais zinātnieks beidzamajā laikā aizmīrsa visu pārējo. Ēdiens un gulta bieži vien palika neskarti. Maija nopietni un ne bez pamata uztraucās par Oļģerta veselību, kad tas caurām naktīm savā laboratorijā neapnīcis izdarīja dažādas mēģinājumus vai sēdēja pārlīcīcis pār sareģītām ķīmijas formulām.

Diezgan lielās piecstūrainās telpas dienvidu pusē, kur griesti kļuva zemāki, logs pret tiem meta spilgtu gaismu, ko centās aprīt ēnainie kakti. Tāpat platā, šķautnainā stūŗa loga gaisma, snīegdamās pāri telpai uz attālāko kaktu, kļuva pelēka, un ziemeļu stūŗis palīka krēslā. Tā te sajaucās ar dažādu zāļu un puķu smaržu. Divos plauktos, kas aizņēma abas ziemeļu puses sienas, bija novietoti dažādi laboratorijas piederumi, kārbas, podi, pudeles ar uzrakstiem, to stampā arī visādas aparātūras. Apstrādājumiem un medīkamentiem bija vēl atsevišķs paprāvs skapis ar daudziem nodalījumiem.

Laboratorijas visattālākajā un krēslainākajā stūŗī īpašā žāvētavā atsevišķos nodalījumos vīta dažādi stādi: trauslie sila puŗepi, brūnie, samtainie brūņpetrepu ziedi, asie beŗbu kārķļu zari ar visām ogām, atskabargainie ķemuragi, indīgā naktsskāte, bezsmaržas suņū pētersīļi un vilķpīenes. Vīstot visāsāk smaržoŗa kaņepes un reibumzāle. Blakus joda rutķiem sarkani vīzēja uzpīrkstene.

Ar formulām un aparātiem jaunais ķīmiķis alka atrast šo stādu dvēseli, to koncentrētu skatīt ampulās kā sagūstītu dzīvības noslēpumu.

Viņš centās uzmeķlēt mazāk pazīstamus stādus. Nekas nebūtu spējis Oļģertu atturēt šos stādus apstrādāt, neviens to nepārlīcinātu, ka dažkārt šiem pētījumiem nevajadzīgi šķīests laīks un enerģīja, un ka lieka bijusi daŗa laba atsacīšanās. Pavadot dienas un nakts laboratorijā, Oļģerts nedomāja par to, ka šā darba rezultāti varētu neattaisnot viņa pūles. Ar katru jaunu mēģinājumu ķīmiķis cerēja novērst iepriekšējā neīzdošanos.

Skaīstajās vasaras dienās Oļģerts Apogs kopā ar jauno dabzīnātnīeci Ilmu Kļavu īzstaīgāja tuvus un attālākus novadus. Oļģerts lābi zināja vietas ar baģātāko un arī neparastāko floru. Bīezi vien abi jaunieši Oļģerta laboratorijā stīepa veselīem klēŗpījiem dažādu stādu.

Jaunais ķīmiķis mīlēja šās stādu rūgtās un maīgās smaržas, kas tvērās arī llmas matos un drēbēs. Kad Ilmu Kļavu aizkāvēja skolotājas pienākumi kādā apriņķa dāŗzkopības skolā, laboratorijā klīstošās zāļu smaržas Oļģertam vienmēr viņu atģādīnāja.

Pīrms daŗiem gadiem sila slīkšņos Oļģerts Apogs atrada sīko purva andromedu, ko tam īzdevās pārdēstīt savā dāŗzā. Pēc šā auŗa zīedu un rūgto, cīeto gaīšpelēko lapu vairākkāŗtējas apstrādāšanas, tas cerētos rezultātus — andromedas toksīnu — tomēr neīeguva.

Bet viņš nemīteŗjas. Tas sameķļēja dāŗznīeku, kas līelīski prata stādus potēt.

Sai rudenī krāšņi uzziēdēja potēto andromedu krūmi. Uzliķojot gaīši sarkanos zīedu ķemurus, Oļģerta Apoga seŗa uzģalēja prieks. Viņš bija pārlīcināts, ka andromedas toksīns, īegūts sevišķi tīrā veīdā, attīecīģi atšķaidīts, dotu līelus panākumus melno baku un mutes un nagu sēŗgas ārstēšanā.

Jau veselu mēnesi laboratorijā gandrīz nepārtraukti sīca aparāti. Īegūtie destīllāti tīka vairākkāŗt atšķaidīti ar dažādām esencēm visādās temperatūŗas maīņās, jo īzrādījās, ka saŗaucoties īeguvums atkarīģi no tās maīna savas īpašības.

Saulainais rudenīģais rīts kautrs īelīja Oļģerta Apoga laboratorijā. Labu brīdi viņš bija sēdēģis pie šķautnainā stūŗa lo-

ģa, no turienes vērodams aparātu, visvairāk pašu destīllātu. Tad viņš piecēlās un, pienācis gaīdam gluŗi tuvu, satrauktā tīksmē vēŗas caurspīdīģajā šķīdrumā, kas uztvērējā saules apspīdēts mīŗģoŗa kā pati dzīvība. Bet te mīta paslēpta arī nāve.

Destīllātam vaīrs nebīja ne mazākās nogulmes; līkās īegūts augstākais koncentrāts.

Sīs panākums jauno ķīmiķi gluŗi apmīsināja. Daudzo negulēto nakšu nogurums bija noturīnāģis viņa apziņū: viss, kas tai pieskārās, radīģa tīkai bālu atspulģu. Saŗūsma un prieks uzplauka un bezkrāsains dzīsa, līdzīģi stingaģīem sala zīedīem loģa blāŗvumā. Visu laīku viņš satraukumā bīģa dedzīs kā ēŗkšķu krūms. Sī saŗūsma liesma vairākas diennakts īīlnīģi uzveīca nogurumu. Bet nu tas uzģulās kā smaģa pelēka ķetna un centās īzdzēst šo kvēli. Uzmācās stīngs pelēkums. Viņam bīģa tāda saŗģta, ka kuŗā katrā mīŗķlī, tīkko pēdēģā šūnīģa viņā būs īzdegusi, tas sabīrs pelnos. Augstākāģam spriegumam seķoģa strauģš kīŗitums — pāŗpūlēšanās sekas. Visu turpmāko viņš īzdarīģa vaīrāk meķanīski.

Īepīldīģis dzīdro, bezkrāsaino destīllātu plāna stīkla pudelītē, viņš to turēja rokās un aplūķoģa kā pats savu līkteni, kas andromedas gaīšsarkano zīedu destīllātā veīdā bīģa īenācis viņa dzīvē.

Oļģertam Apogam vajadzēja īzšķīrtīes — ķļūt par ķīmīģas asīstentu vai nodotīes tīkai pētīģumiem savā laboratorijā. Pētīģumi viņu neatturami saīstīģa. Profesors bīģa īeteicīs strādāt arī unīversītatē, atvēlēdamas daŗas nedēģas īesāķto darbu no-beīģšanai. Tā nu bīģa pienācis laīks, kad jaunāģam ķīmīķim vajadzēja īerastīes pie profesora gaģīģai norunai.

Saulaino rītu nomāģīģa nemīlīģa oktobra dīena. Cēlās vēģš, veīdamas kopā bīezus melnī pelēkus padebešu kaŗnus; un tad līdzi līetus gāŗēm kā svīna pīkas tas sāķa trīekt smaģus kŗusas graudus.

Oļģertu pāŗsteīdģa Ilma Kļava, īerazdamās šādā negantā laīkā un gluŗi slapģa. Ceļā no saviem vecāķīem uz dāŗzkopības skolu tā bīģa sastapīes ar negaīsu. Līelais vēģš to ar divrīteri bīģa īegāģīs prāvākā ūdens peļķē; samērcētās kāģas visu laīku neganti sala.

Ilma prīecāģās, ka Oļģerta māģā varēja paglāŗbtīes no negaīsa un mazlīet atpūstīes. Braucīens pret vēģu vēl līdz vaīrāk nekā desmīet kīlometru attālāģai skolai prasīģa līelu īzturību. Kŗusās sacīrstā seģa svīla un sāpēja. Ilma ĵuta sāpīģu nogurumu vīsā ķermeņī, jo vēl lāģa nebīģa tīkusī vaģā no pasmāģas saauķstēšanās. Vēģ īepriekšēģā naktī to bīģa mocīģģī ķarstumī. Jauķā, saulainā prīekšpusdīena Ilmu bīģa īzvīlīnāģusi ceļā pāŗāk vīeģlā apģēŗģā.

Oļģertu Ilma atrada vēl viņa ķīmīģas valstībā, ko arī viņa diezģan lābi jau bīģa īepazīnusi.

Andrejs Eglītis.

ZEME

*Zeme mums kā Dieva galds,
Svētais vakarēdiens — prieks,
Un es baudu maizi, vīnu,
Mūžam būdams dievgaldnieks.*

*Zeme mums kā Dieva galds,
Visiem klāts pa telpu dielo —
Un es priekā slauku vaigu,
Kad tā pilniem traukiem mīelo.*

Sākumā, sarunām raisoties, it kā pazuda telpas drēgnais saltums. Tad tas Ilmu apņēma aizvien stiprāk. Arī slapjās kājas radīja gauzām neiāgu sajūtu, bet Ilma centās par to nedomāt. Viņu interesēja andromedas destillāts, kuŗa iegūšana visu laiku tik nedalīti bija saistījusi Oļģertu. Ilma apņēma ap pleciem krēslam pārlikto Oļģerta švārkus. Kaut runājot aiz aukstuma tai zobi šad tad sacirtās, viņa uzmanīgi klausījās ķīmika stāstīšanā par destillātu un sekoja viņam, kad tas piegāja pie lielā skapja un, atslēdzis kādu nodalījumu, uzmanīgi izņēma mazu pudelīti.

„Te, lūk, nu ir andromeda polifolia! Tās dzidrais destillāts ir tik neparasts retums.”

Ilma pacēla niecīgo pudelīti pret gaismu un skatījās tās caurspīdīgajā saturā. Viņas acis iezibējās. Tās patika Oļģertam, sevišķi, ja zibīgas vērsās viņā, kad atkal savukārt viņa pētnieka skatiens kvēli urbās šajos zaļganajos redzokļos.

„Tev droši vien nevar prātā ienākt, ka turi rokās indi. Ļoti jāuzmanās...”

Ilma smējās. „Nekādā ziņā.” Ar sevi izmēģināt gluži nezināmu indi gan nevēloties!

Pēkšņi Ilmai uzbruka spēcīgas šķavas.

Oļģerts tūlīt steidzās aizvērt stūŗa logu, kas visu laiku nepamanīts bija stāvējis atvērts.

Ilma vairs nespēja pretoties drudzim, kas to tagad asi purināja. Kad šoreiz Oļģerts paskatījās Ilmas acīs, to spīdums un pietvikušā seja viņu nemaz vairs neiepriecināja. Satraukts tas meklēja starp saviem medikamentiem labākos pret saaukstēšanos. Ātri tas sadabūja pāris pulveru, ko Ilmai tūlī vajadzēja ieņemt, steidzīgi iepilināja ūdens glāzē drudža zāles un, vairs nekavējoties, veda jauno dabzinātnieci dzīvoklī.

Zem siltajām segām Maijas gultā viņa jutās jau it kā labāk. Glāzi ar drudža zālēm Oļģerts pagaidām nolika uz galda iepretī gultai.

Oļģerts aizkūra krāsni. Pārbaudot Ilmas pulsu, tam satraukumā tas likās pārāk nevienmērīgs. Arī Ilmas roka bija karsta, kaut gan viņai pašai šķita, ka drudzis rima.

Par braukšanu vairs nebija ko domāt, jo negaiss nepārstāja un jau krēšļojās. Tā jutās arī pārāk nespēcīga. Viņu māca sāpīgais nogurums un vēl arvien, kaut gan tagad jau vieglāks, drudzis

Oļģertu ļoti satrauca Ilmas pēkšņā esatīšanās. Viņš gluži aizmirsta, ka pats nav sen kā gulējis un šodien ēdis vienīgi pāris Ilmas piedāvātos ābolus.

Vairākkārt nervoziem soļiem šķērsodams savu istābu, jaunais ķīmiķis gaidīja draugu, ārstu Pļavasziēdu, ar ko bija norunājuši šodien kopā braukt uz Rīgu. Braukt viņš gan vairs nedomāja; Maija nebija mājā, un Ilmu nevarēja atstāt vienu. Tomēr ārsta padomi tagad te ļoti noderētu.

Oļģerts zvanīja, bet saņēma atbildi, ka ārsts aizsaukts apmeklēt kādu ļoti smagi slimu.

No visiem dzīvokļa kaktiem jau acīs spiedās oktobra biezā pelēkā krēsla. Viņš pavēra durvis, aiz kurām gulēja Ilma un to uzrunāja. Nesaņēmis atbildi, tas vēlreiz sauca viņas vārdu, kas atkal bez atbildes iekrita istabas tumsā. Brīdi lūkojies viņas sejā, kas tagad krēslā izkaltējās bāla, Oļģerts nodomāja, ka viņa cieš aizmigusi.

Iegājās laboratorijā un tur aizdedzināja gaismu, Oļģerte tūlī ieraudzīja uz galda izsvaidītos medikamentus. Tos nu vajadzēja novietot atpakaļ skapī.

(Turpmāk beigas.)

Vainagojuma NEATLAIDĪBA

Pieci spēcīgi, labi attīstīti stāvi sagatavojušies starta lēcienam. Tiesnesis, turēdams starta karodziņu paceltu gaisā, dod pirmo komandu. Visas piecas peldētājas ieliecas ceļos, izstiepj rokas sānis un, padevušās mazliet uz priekšu, gaida pēdējo komandu. Viņu muskuļi sasprindzināti kā tīģerim pirms lēciena. Sirdis sit mazliet nemierīgi.

Visapkārt kluss. Skaidri var sadzirdēt, par ko sarunājas skatītāji.

Daugavas tumši miglāinā masa gul rāma un mierīga, it kā sasalusī.

Pēc starta pēdējās komandas visas piecas 100 metru kraula peldējuma dalībnieces ar tālu, elastīgu lēcieni pazūd zem ūdens. Tūlīt viņas atkal iznīret un uzsāk cīņu.

Rokas šķēļ gluđo ūdens spoguļi. Kermeņi slīd cauri ūdens burbulīšu vītņēm. Kājas spēcīgi kuļ ūdeni. Aiz viņām ūdens virpuļo putu spirālēs.

Jau pirmajos metros visu sacensību priekšgalā izvīrās peldētāja, kuŗas nevainojamais, skaistais stils, ātrums un enerģija sajūsmina skatītājus. Viņa jau tālu priekšā pārējām peldētājām, un neviena vairs nešaubās par uzvarētāju. Vēl pēdējais rokas vēziens — un mērķis sasniegts.

Latvijas meistarsacīkstēs peldēšanā sievietšu sacensībās vislielākos panākumus guva Tatjana Plūme. Viņa laboja 3 Latvijas rekorda atzīmes. 100 metrus kraulā Plūme veica 1.21,6 min., pārspējot Karīnai Remesei kopš 1938. gada piederušo rekordu par 0.8 sek., 400 metru kraula peldējumā viņa Zigrīdas Pudeles rekordu 7.042 min. pārspēja par 12,6 sek. Šajā pašā peldējumā Plūme, veicot 300 metrus 5.04,8 min., sasniegta savu trešo rekordu. Tagad Plūmei pieder visi Latvijas rekordi kraula peldējumos, jo viņa sestdienas sacīkstēs 200 m kraulā veica 3.10,4 min. Plūmes sasniegumi ir neatlaidības vainagojums, jo šogad, lai gan pašā intensīvākā treniņa laikā saslimusi, viņa ļoti nopietni trenējusies

Aizkususi viņa gul ūdenī, kamēr gaisā nošalc spēcīgs aplausu troksnis, kā atzīnība par jauno Latvijas rekordu.

Nedzirdami vilnīši zadīnējas ap jaunās rekordistes Tatjana Plūmes deniņiem un slīd pāri elkoņiem.

Plūme izkāpj no ūdens. Viņas skaistais, slaidais stāvs pārklāts lielākiem un mazākiem sīdraba ūdens pilieniņiem, kas tekot rada mazas bezkrāsainas asins straumītes.

Plūmes trauslais, slaidais stāvs, tumši blondie mati, mazliet ovālā pareizi un skaisti veidotā seja, kas nepazīst pūderi un krāsli, bet ir veselīgi brūngani iedegusi vasaras saulē, zilās, labsirdīgās acis un slaidās rokas nemaz neliecina par lielu, augstu vērtējamu sportisti.

Rokas spiediņi nāk no visām pusēm. Tatjana laimīgi smaida, un viņas nevēltoais prieks pielīp pat visdrūmākajam skatītājam.

Preses fotografi veic savu darbu. Un arī reportieru ļautājumu krusai Tatjana Plūme netiek garām.

„Peldēt sāku 6 gadu vecumā, kad Dzintaros notika treniera Fišera nodarbes. Šai gadā arī pirmoreiz piedalījos sacīkstēs. Toreiz nācās zaudēt, sacensoties ar māsīcu, kas tagad gan vairs nesperto.”

Plūme pastāsta arī par dzīvi Smiltēnē. Tur visi pamatskolas skolotāji bijuši noskaņoti pret sportu, un tā nevarējusi nodoties iemīļotajām kustību nodarbēm. Tikai vasarā, kad skolā mācības beigušās, viņa varējusi doties uz ezeru un tur sava tēva vadībā nodoties peldēšanai. Viņa pasiāsta arī par boļševīku gadu, repatriāciju, dzīvi Vācijā un atgriešanos dzimtenē.

„Man prieku sagādā arī atziņa, ka nesmu savu dzīvi atdevusi tukšumam,” smaidot saka laipnā sportiste, „bet gan saskaņīgai miesas un gara harmonijai. Nepietiek, ja veidojam tikai prātu, jāattīsta arī miesa. Cilvēks ir līdzīgs mūzikas instrumenta stīgai, kas nespēj skanēt, ja kādā vietā ir atslābināta.” R. K.

DIKA MELNĀS DZIRNAVĀS

Fabrikas direktors pie deggāzes „seismo-grafa”, kas nepārtraukti atzīmē spiedienu pilsētas tīklā. Šeit jādežūrē dienu un nakti, lai, konstatējot eksplozijas vai citus traucējumus, deggāzi nekavējoties izslēgtu.

Dūmos un putekļos nokvēpušie strādnieki, lielajā karstumā nenoguruši, rūpīgi uzmana mazās kameras, kur „dzims” deggāze. Lielās caurules to aizvada tālāk.

Fabrikas „gāzmaskas” — lielās tvertnēs ar aktīvo ogli, uzsūc no deggāzes benzolu.

pārīgi tomēr ar namamātēm vieglāk tikt galā nekā ar viņu vīriem, jo sieviete no laika gala vairāk pieradusi pie taupības. Toties vīri, istie ģimenes galvas, bieži vien rikojas pilnīgi bez galvas. Kaislīgākie smēķētāji, tikk dabūjuši savu mēneša devu, iededzina gāzes plītiņu un, lai taupītu sērskociņus, mierīgu prātu dedzinātu no viena perioda līdz otram. To mēs uzskatām par egoisma kaļķgaļu. Tādus tipus labprāt dūšīgi iepērtu un pēc tam norikotu mūsu fabrikā ogles vest un deggāzes cepļus kurināt. Šāda rīcība kaja laikā ir noziegums. To, ko mūsu strādnieki viņiem sviedriem vaigā sagādājuši un apzinīgākie nedēļām ilgi ietaupījuši, tie izputina vienā dienā. Sevišķi uz pilsētnieku lielo izšķērdību norāda tas, ka tagad, saņemot deggāzi ik dienas tikai zināmos laika sprīžos, patērēš tomēr daudz lielāks nekā agrāk, kad deggāzi deva visu cauru dienu. Tuvojoties ziemai, gāzes patērēš vienmēr straujā pieaug, jo siltumā izlūtinātie rīdnieki deggāzi laikam lieto arī kā apkurināšanas palīg līdzekli. Dažiem nepietiek ar sakurinātu krāsi vai centrālo apkuri. Tie vēl ieslēdz pāris elektriskos sildītājus un uzgriez deggāzes krāniem lielās liesmas.

Lai deggāzes lietotājus padarītu apzinīgākus, tiem piesūta speciālas tabulas, kurās pēc zināmas perioda jāatzīmē patērētais gāzes daudzums. Tā no perioda uz periodu namamāte varēs vērot patēriņa kāpšanu un krišanu, mēģinot panākt zināmu līdzsvaru. Jācer, ka rīdnieki, ievērojot pašreizējā laika grūtības, kļūs arī atsaucīgi taupības ievērotāji un aizmirsīs pagājušās ziemas izšķērdību, taupot deggāzi, kā un kur vien iespējams.

R Ozols.

Kad Lili Marlēna priekš pirmā pasaules kaja stāvēja ar savu miļo zem romantiskās kazarmju laternas, mazie deggāzes radziņi lēja bālo mēnesnīcas gaismu pāri lūmīgajiem milētājiem. Pagāja gadi un lūmīgi milētājiem mainījās arī laternas. Deggāzes radziņus aizvāca, un to vietā pilsētnieki ieraka elektriskās laternas, kas arī bija pietiekami romantiskas un dandz praktiskākas. Kaut arī elektrisko laternu rindas mūsu gadu simteni palēnām izstūma spožos deggāzes radziņus uz pilsētas nomalēm, pati deggāze drīz vien iekaroja vēl plašāku darba lauku pilsētnieku virtuvēs, kļūdama par katras namamātes sapni. Arī šeit elektrība mēģināja kāpt deggāzei uz papēžiem, bet taupīgās namamātes to noteikti atraidīja, jo priekšzīmīga gāzes virtuve bija tikpat laba kā elektriskā un nesalīdzināmi lētāka.

Rīgas deggāzes fabrika pašreiz strādā nepārtraukti dienu un nakti. Dobji rūc meitnummelnās dzirnavas, maļot lielos akmeņogļu gabalus. Melnie „milti” sabirst vaģonetēs, un strādnieki tās aizstumj līdz ceļotim, kas smago kravu paceļ pāri milzīgajam mūra krāsnim un saber kvēlošajos cepļos. Stāvēt pie deggāzes šūpuļa, jāiztur īsta elles suta, jo sakarsēto kameru iekšējā temperatūra pārsniedz 1000°. Atverot kameru vārstuļus, lai izbērtu sadegušās akmeņogle, gaisā paceļas dzirksteļu un dūmu mākonis. Pa karsēšanas laiku no kamerām izpumpē radušos deggāzi, kas caurulēs sāk savu ceļojumu pa visu fabrikas teritoriju. Blaku hallēs rūcošās mašīnas tai atņem katru savu sastāvdaļu, iegūstot vērtīgas izejvielas. Ar ūdeni un kaļķu pienu izvilina amonjaku un fabrikas mikzīgās „gāzmaskas” — lielās tvertnēs ar aktīvo ogli izsūc kaja rūpniecībai svarīgo benzolu. Pa ceļam deggāzei atņem arī darvu un piķi. Fabrikas laukumos paceļas lieli izbērtā koka kalni, kur piebrauc mašīna pēc mašīnas, aizvedot vērtīgo kurināmo citām fabrikām. Tā akmeņogle, kļūdama par deggāzi, bez koka dod arī veselu rindu svarīgu jēlvielu.

Rīdnieki deggāzi saņem jau gandrīz veselu gadu simteni, un pirmā fabrika nedibināta romantiskajā Bastejkalnā. Tagadējā fabrika atrodas pilsētas nomalē. Pusdienas pārtraukumā, kad mašīnu rūko-

pa beigusies, fabrikas pagalmā dzirdamas jautru bērnu čalas. Mazie pilsopi šeit ļoti bieži ciemojas pie savas labdares — deggāzes, jo jēlamonjaka asie tvaiki atņemot gaŗo klepu kā ar roku, arī iesnas varot tūlīt izārstēt.

Kādreiz pilsētniekiem deggāzes bija tik daudz, ka fabrikas vadība darīja visu, lai palielinātu patēriņu. Laudim ieteica aizmirst taupību, jo ilgāk dedzinot mazāk jāmaksā. Zināmas taisnības šai reklāmai netrūka, jo, nodedzinot lielāku kvantumu deggāzes, proporcionāli bija mazāk jāmaksā.

„Tās bija īstas miera laika receptes,” smejas deggāzes kontrolieji. „Tad mēs darījām visu, lai cilvēki kļūtu izšķērdīgāki. Namamātes bija gandrīz uz ceļiem jālūdzas — „Lūzdu, lūzdu, uzgrieziet lielāku liesmu! Neesiet tik taupīga!” — Bet šis nikni ācirta. — „Ko gan jūs iedomājaties? Mans vīrs tik daudz nepelna, lai varētu naudu pa logu ārā sviest.” — Nu jānozēlo pašu vieglprātīgās pamācības. Caurām dienām jālauz galvas, kā izdzīt namamātēm pēdējo vieglprātības un izšķērdības dzirksteli. Tagad, kad taupība būtu jāievēro ne tikai ģimenes, bet arī visas tautas interesēs, namamātes kļuvušas pārāk vieglprātīgas. Un nu atkal viņas jālūdzas — „Neesiet tik izšķērdīgas! Kad ūdens uzvārijies, neatstājiet lielo liesmu, bet ieslēdziet mazāko!” — Ja namamātēm to vienreiz varētu iestāstīt, aiztaupītos dārgās akmeņogle un darba spēks. Vis-

PRETĪM IZTEIKSMĪGAI UN VIENKĀRŠOTAI FORMAI

T. Baumgattners — Meitene ar krūzi.

K. E. Oļčevskis (Olszewski) — Gulbji jūras līcī.

Kamēr franču māksla tiecas pēc veiklas apūares un drošas estetikas, vācu mākslinieks nebaidās meklēt savam pārdzīvojumam attiecīgo izteiksmi, kas attēlotu un paustu dziļas jūtas, vienaīga, vai tās būtu lielas sāpes vai arī liels prieks. Arī grūtajā kara laikā vācu mākslinieka skatu nav apmīgļojusi nevarība. Vērodams

lielo drosmi, izturību un pašuzturēšanos kā frontes cīnītāju zinādas, tā arī vācu tautā, viņš saviem darbiem atradis hēroisku pauzmi. Forma vācu mākslā kļuvusi skaidra, vienkārša, un teiksmē tai zināma līdzība ar klasicismu, kas jo spīgri eksponēta Mīnchenes lielajā vācu mākslas izstādē.

K. T. Procens (C. T. Protzen) — Lielvācijas auto ceļa tilts

F. Eichhorsts — Patvertinē.

DIENU rituma

MĀKSLA DARBA VIETĀS

Arodu savienības un Rīgas galvenā raidītāja pasāktie koncerti darba vietās lieku reizi apliecinājuši, ka arī fiziska darba strādnieks alkst pēc mākslas. Pieprasījumi pēc koncertiem ir tik lieli, ka radiofona orķestris tos visus nespēj apmierināt. Tādēļ Arodu savienība noorganizējusi jaunu simfonisko orķestri diriģenta J. Dreimaņa vadībā, kuŗa galvenais uzdevums būs sniegt koncertus darba vietās. Atklāšanas koncertā jaunais orķestris apliecināja, ka tas savus uzdevumus spēj godam veikt.

KARAVĪRU UN AIZSARGU DRAUDZĪBA

Latviešu brīvprātīgo karavīru un aizsargu starpā draudzības saites vienmēr vairāk nostiprinās. Šais dienās pulkv. Skaistlanka komandētājā artilērijas pulkā atklāja kluba telpas pulka instruktoriem un karavīriem. Kluba vajadzībām piešķirtas bijušā aizsargu nama telpas, Rīgas aizsargu pulks un aprinķa policija, kas uzņēmusies pulkā krusttēvu pienākumus, pasniekza vērtīgus radio aparātus, lietojamus arī frontē. Uzņēmumā jaunie artilēristi neklausās šāvāto radio aparātu priekšnesumus

FRONTES TEĀTRĀ SIMTAJĀ IZRĀDĒ

Ar savu simto jubilejas izrādi Rīgā latviešu karavīru fronteteātris šais dienās atcerējās 17.000 km garo ceļu gabalu, ko tas mērojis, sākot ar ziemeļu kauju laukiem līdz pat tālajiem dienvidiem — Melnajai jūrai. Pakalpodami savai tēvzemei un karavīriem, latviešu mākslinieki, spītēdami briesmu ugunīm, devušies visur, kur vien mūsu karotāji tur šķēpu, celtu pret austrumu negaisiem. Tikai karavīrs to zina, ko viņa dvēseles stiprināšanai nozīmē tēvzemes balsis — mīļās dziesmas un dzimtā valoda svešumā, kur ik mirklis nāves elpas pilns. Visu saviem cīnītājiem solās kaujas lauku mākslinieki un domā par jaunu ciemošanos frontē.

Karavīri sumina frontes teātra burkuru meiteni — dejojāju Aina Ezergaili.

Ardievu, vasariņ!

Klau, kas tā par skaņu, kas bērniem liek pārtraukt rotaļas, vistu barām apstāties un sunim izsliegt degunu? Kas tas bija, ka nu viņi visi lobj. cik jaudas — suns pa priekšu, tad visi Jāniši un Pēteriši un vispēdīgi vistas, bezgala uztrauktas un nadzīgas kā dāmas uz augstiem papēžiem tranuvaju ķerot!

Kurš būs pirmais?

Lūk, ābols nokritis, — viens no tiem dzmtarainajiem, dzidrajai āboliem, kur kā brīnumu vācelē sakrāta visa vasaras saule un smaržas. Tur nu tas guļ mazā Pēterīša saujā, un vīrs tūdaļ iecirtis tam sānos priecīgos zobus. Viņš nebēdā par to, ka atkal viena zaļa vasara aizgājusi. Kailas pēdas priecīgi aizbīsnī uz visām dārza pusēm, šī jau nav pēdējā vasara! Bet izpalīdzē sērīgi nopūšas, jo viņai drīz jāatgriežas pilsētā.

Jā, āboli krīt paušķēdami, saules puķes skatās pa logu istabā, balti un mēji flokši saziedējuši gar sētu, jaunā saimniece matos ieeprauž sārta azteres ziedu, launagā Jānītim gar pirkstu tek zeltaina medus lāsīte, ardievu, vasara! Spīrgtais zaļums, kas atgādina pirmo brīnišķīgo salātu galviņu, jaunus kazlēnus, iesvētamās meitenes un pirmās zemenes, tagad pagalam pārvērties. Neviens vairs neievēro salātus, kazlēni jau paaugušies, jaunā meiteņu skaidrās acis ieguvušas tādu izteiksmi, it kā viņas šai vasarā daudz būtu mācījušās. Zemenes jau sen apēstas vai ar visām vasaras smaržām sagūstītas stikla podiņos un noglabātas tālredzīgas namamātes plauktos.

Ja nevaram ticēt, ka vasara jau pošas prom, tad pietiek ielūkoties saimnieces pieliekamajā kambarī, cik tur glīti aizvākotus trauciņus un pudeļus, kas ar baltiem apsējiem galvā izskatās tā, it kā ciestu zobu sāpes! Tur ir iekonzervētas upenes un mellenes, jāņogu sulas Parīzes lūpu zīmuļu krāsā un zaļi zirnīši, osainā podā zem ozolu lapām tup gurķi, un nebūs ilgi jāgaida, kad tepat līdzās apmetīsies skābēto kāpostu mučele un sēņu pods, jā, un brūklenes un... ardievu, vasara! Drīz arī putni posīsies lidojumam uz dienvidiem, taču mūsu strazdiene šogad laģa negrib braukt uz Ēģipti. Tur vairs neesot tik mierīgi kā senāk, un visiem taču nav tik labi nervi kā sfingai, kas par visu tikai smīnot. Bet jo viņa pabāž knābi pa savas vasarnīcas logu, jo vairāk uztraucas — un kā ne, visa pasaule jau kļuvusi zeltaina, caurspīdīga, apgarota kā sievietes Tones gleznās, gaisā lido tīmekļu sudraba stīgas, un jaunā studente, kas vasarā izbraukusi laukos, nopūdzamās noauj lielās koka tupeles. Kas domāja, ka viņa tās iemīļos vairāk par vieglajām korķa zolēm, ko valkā jūrmaļā!

Bet ir arī daudz vasarnieku, kas tikpat žēli šķīras no jūrmaļas, sevišķi mātes un bērni un visi tie rīdīnieki, kas ar vilcienu plkst. 17.15 ik dienas devās ciemos pie vasaras, kaut uz dažām stundām.

Jūra, saule, smiltis, kas viegli aizslīd caur pirkstiem, un cilvēks jūtas niecīgs un laimīgs. Bet jūra drīz pakāpsies augstāk krastā, vēji aizpūtīs bedri, kur vasaru ritinājāmies, ir jau laiks mazajiem iesainot lāpstīņu un spainīti. Ardievu, vasara! Ir jāšķīras no daudz ierastām lietām: sarkanais peldkostīms vairs neizūs kaimiņienes logā, mums vairs nebūs verandas, kur pa logiem pasauli var skatīt trejās krāsās, aizvērsies zaļie slēgi, noskrāpstēs slēdzene, mazā vasarnīca ieģims kokos, un jūmtu drīz segs dzeltenas lapas. Ardievu, jūrmaļā!

Vakar es uzkāpu Bastejkalna pašā galā un redzēju pa kanāli aizpeldam pirmās dzeltenās lapas. Kāda večiņa nāca pretim ar viršiem un teica: „Nopērciet, jaunkundz!” Bet es aizbēgu, jo man negribējās rokās turēt rudeni, kaut arī tas bija tik brīnišķīgā mējā krāsā. Dzeķens un mējš, tās ir vasaras atvadu krāsas. Visos Rīgas ģimenes dārzos spožās saules puķes liec savas smagās galvas pret rudeni. Bet kad es, jau drusku sentimentāla kļuvusi, palūkojos uz zemi, ieraudzīju no dobes spraucamies dzeltenu un omulīgu kāli. „Paraugies,” tas teica, „manī taču ir visas vasaras spēks un briedums, un es vēl ilgi būšu tik dzeltens un spožs!”

Un kālim taisnība: vasara nav tikai daiļums, saule un gaisa un smilšu pilis! Bet tikai tai aizejot, mēs īsti redzam, kā vasara pār mums gādājusi. Un mums ir tāpat kā mīļu cilvēku pavadot uz vilcienu. Mēs stāvam un smaidām, un nav vārdu, lai gan būtu tik daudz, ko teikt. Tad saka vienkārši: „Ardievu, vasariņ!”

Rīta Liepa.

Strazdi ceļa jūtīs.
Mazuļāna uzņ.
Stārķi sāk posties ru-
dens gājējiem kā vieni
no pirmajiem.
Dzērvi „kūsis” ceļā
uz siltajām zemēm.
„Laikmeta” uzņ.

Vasaras darbos nemanot pagājis laiks. Kad devīgās zemes balvas jau atrodas šķūņos un klētīs, tad atkal var uz brīdi atlikt muguru, atviņkt elpu un apskatīties apkārt. Viss liekas tāpat kā arvien. Mežs kuplā briedumā pleš ēnaino pakrēsli saules žibinošajos staros, dārzos ābeļu un ogu krūmu sulīgais zaļums koši atdalās pret dzidrajām atvasaras debesīm, un pār noplautajām plavām un tīrumiem tikko samanaņi virmo sasīlušais gaiss.

Gāju PUTNI CEĻA JŪTĪS

Bet pasaule, šķiet, kļuvusi klusāka. Nedzird vairs dzeguzi kūkojam, apklususi lakstīgalas pogošana, un cīrulis arī netralina. Vēl viņi ir šeit, šie kādreizējie dziedoņi, bet jau rudens gāju ceļa jūtīs.

Gāji nav visām putnu sugām vienlaicīgi un vienādi. Daž putni apmetas pie mums vienīgi izperēt un izaudzēt mazuļus lai tad tūdaļ aizlidotu, kā, piem., lakstīgalas un svīres, kas maijā ieradušās, jau augusta otrā; isē pošas ceļā. Turpretī citas putnu sugas dodas rudens gājo laika ap. ākļu dzītas, kad salam iestājoties, sāk aprūkt barības. Ir pat tādi, kas siltā ziemās, gan nelielā skaitā, uzdrošinās pārziemot pie mums, kā to dara, piem., meža pīles (mercenēs) neaizsalstošu ūdeņu tuvumā.

Gandrīz ikvienu putnu suga gājos sakārtojas īpatnējā kārtībā. Tā: dzērves, pīles un zosis lido „kāšos”, gulbji slīpā līnijā, reizēm kāpņveidīgi cits zem cita, sikputniņi — bezdelīgas cielavas, žubītes u. c. — lielos bezveidīgos baros. Daudzas putnu sugas ceļā apvienojas ar citām putnu sugām, bet ir arī tādi, kas lido kā vieninieki (slokas, dzeguzes u. c.).

Daudzi putni savos gājos ietur tikai vispārējo virzienu. Turpretī citi lido pa noteiktiem gāju ceļiem, kas parasti stiepjas gar lielām upēm jeb jūras krastiem. Bet arī šiem ceļiem ir ievērojams platums. Latvijā konstatēti 3 galvenie gāju putnu ceļi: gar Daugavu, gar Gauju uz Liepāju un no Igaunijas pār Rīgas jūraslīcīm gar Kurzemes piekrasti.

Rudens gāji pie mums iestājas jau ar augusta beigām, septembrī aizvien pieņemdamies, lai tad šā mēneša beigās un oktobra sākumā, sasniedzot visaugstāko pakāpi, izbeigtos novembrī.

Kā vieni no pirmajiem kopā ar lakstīgalām un svīrēm mū atstāj stārķi, ķīvītes, dzeltenās cielaviņas un dažī tārtiņi. Tēr seko ar septembra pirmo pusi bezdelīgas, čurkstes, dažāda kauķu sugas (dārza kauķis, ceru kauķis, melngalvju kauķi u. c.), čipstes, mušu ķērāji u. t. t. Mēneša beigās jau aizlido jušas dzērves, dzeguzes, griezes, lauku un meža baloži, tārti un sila cīrulis. Oktobrī pazūd vālodzes, lauku cīruļi un baltā cielaviņas, tāpat dažādas strazdu sugas un slokas. Taču pēdējās, ja laiks pieturas samērā silts, no sala pasargātos mežos, sevišķi Liepājas apkārtnē, atsevišķos gadījumos sastopamas vī decembra sākumā.

Gāju putnu lidošanas ātrums ir visai ievērojams. Tā stārķi caurmērā diennaktī nolido 200—300 km, slokas — ap 400—500 km, visā visumā tomēr šāds ātrums tiek ieturēts, lidojot pār jūru. Gāju ceļam virzoties pār cietzemi, putni pa lielākai daļi, sevišķi nesteidzas, ilgāku laiku atpūzdamies un barodamies pā lidojamās vietās. Vispār ir novērots, ka pavasaros uz ziemeļiem putni lido daudz ātrāk nekā rudenos uz dienvidiem.

Tāls un grūts ir gāju putnu ceļš. Rudens vētrās un miglā lidojot pāri jūrai, ik gadus aiziet bojā simtiem tūkstoši putnu virs sauszemes tiem uzglūn laupītāju putni, kas nereti tos pī vada tālus gabalus. Atpūtas vietās tos apdraud plēsīgie zvēr daudzi krīt par upuri cilvēkiem, kas tos medī gan šautenē gan visādiem tīkliem, čīpām un slazdiem. Bet lielais dabas l kums — gāju instinkts ir visspēcīgs, un tie, kas sveiki un v. seli atgriežas pavasarī dzimtenē, rudenim iestājoties, atkal pī šas ceļā uz saulainajām siltajām zemēm.

Ls.

Divi prot cīnīties

Jaunā rekordiste Mirdza Timma jau Rīgas un Latvijas meistarsacīkstēs pierādīja, ka viņa spējīga labot Latvijas rekordu augstlēcīšanā, kas ar sasniegumu 1,50 m kopš 1937. gada piederēja Zigrīdai Krosei. Sacīkstēs Talsos Timma viegli veica 1,515 m augstumu.

29. augustā spēcīgs vējš, kas pēcpusdienā sadzina lietu, priekšpusdienā pāri visiem Latvijas ceļiem auloja ar vienādu sparū. Divdesmit vienam ciklistam, kas ik pēc 2 minūtēm cits pakal citam devās sacensībā Latvijas meistariības izcīņā pa Bauskas šoseju, tomēr likās, ka šie tas brāžas pretim ar divkāršu spītību. Kā gan arī ne, ja paši ciklisti, sacensību drudzā pārņemti, traucās uz priekšu ar 33—35 kilometru lielu ātrumu! Viņiem 20 un 50 kilometru distancēs vēja spītību nācās izbaudīt tikai reizi — līdz apgriešanās punktam pusceļā, bet četriem Latvijas meistara nosaukuma reflektantiem — A. Džarcānam, A. Jurjevam, K. Krūmiņam un V. Lasim, kam bija jāveic 100 kilometru, pretvēja skavās bija jādodas ik pa divi lāgi. Piedevām vēl 3 kilo-

metri divi reizes bija jāmēro ceļš pa svay grantēto Baldones lielceļu.

„Tā tik bija elle!” — bija sīkstā meistarsacīkstēs Voldemāra Laša atbilde Lietuvas ritenbraucēju savienības pārstāvim Stasim Severinam kas pirmais steidzās apsveikt neatlaidīgo latviešu ciklistu.

„Kad piektajā kilometrā no mērķa mana rennerim pārplīsa priekšējā riepa, gandrīz iekūlenoju grāvi, tomēr neatlaidos, sak — varbūt...”, satraukts stāsta Lasis, kas šai distancē Latvijas meistara godā bijis jau 1933, 1939. un 1941. gadā, veicot 100 kilometru 1939. gadā lieliskā laikā — 2 stundās 51 minūtē un 15 sekundēs. „Tu biji labākais, šie roka” — apsveic vecmeistaru arī viņa spēcīgākais konkurents — pagājušā gada meistars A. Džarcāns, draudīgā tūkstodams ar uzvarētāju glāzi atspūdināto nosaukuma saņemšanas augļu sulas k. l. līdz ar grozu saldu šķiršu ciklistu rīcībā nodevis Rīgas Vīķu priekšnieks un futbola vienības kapteinis Juris Skadīns.

Džarcāns, draudīgā tūkstodams ar uzvarētāju glāzi atspūdināto nosaukuma saņemšanas augļu sulas k. l. līdz ar grozu saldu šķiršu ciklistu rīcībā nodevis Rīgas Vīķu priekšnieks un futbola vienības kapteinis Juris Skadīns.

Pēc 3 stundu ilgā svīšanas cīņā ar spēcīgu pretvēju un stingriem pretiniekiem atspūdināto augļu sulas maizes vispatīkamākā darba par to priekšnieks.

O Sprūdes

RADIOFONA PROGRAMMA

SVĒTDIEN, 5. SEPTEMBRĪ.

5.00: Vācu kaņavīriem. 6.30: Ziņas latv. v. 6.45: Rīta mūzika. 7.00: Ziņas v. v. Pēc tam: Dienas programma, 7.10: Rīta mūzika (turp.). 8.00: Mūzika. 8.30: Vingr. bērniem. 8.45: Ziņas („Landesdienst Ostland“). 9.00: Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00: Ziņas v. v. 10.10: Dievkalpojums. 11.10: Mazs orķ. konc. 11.30: Politisks priekšlasījums. 11.45: Vācu māksla, vācu gars. 12.15: Ziņas latv. val. 12.30: Ziņas vācu val. Pēc tam: Vācu tautas koncerts. 14.00: Ziņas vācu v. 14.15: Ziņas („Landesdienst Ostland“). 14.30: Gans un milzis, A. Brastiņa raidāmluga bērniem. 15.00: Latviešu mūzika un literatūra. M. Vētra, J. Osis (dekl.), rad. koris un orķ. Dir.: Br. Skulte. 16.00: Pasts kaņavīriem (no Berlīnes). 16.45: Ziņas latv. v. 17.00: Ziņas v. v. 17.15: Pasts kaņ. (turp.). 18.00: Berlīnes filharmoniku koncerts. 19.00: Mūzika. 19.15: Nedēļas atbalss. 19.30: Latviešu kaņavīru pusstunda. 20.00: Ziņas v. v. 20.15: Operu mūzika (sk. pl.). 21.00: Ziņas latv. v. 21.15: Operu mūzika (sk. pl.). 22.00: Ziņas v. v. Pēc tam: Nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.20: Mūzika. 24.00: Ziņas v. v. 0.15: Nobeigums.

PIRMDIEN, 6. SEPTEMBRĪ.

11.30: Darbam un mājai. 14.30: Solistu koncerts. F. Viksne un Vold. Stūrešs (vijole). 15.30: Mūzika. 16.00: Koncerts (no Rēveles). 17.15: Jautra mūzika (sk. pl.). 18.30: Vācu kaņ pusstunda. 19.00: Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņaps. 19.15: Ziņas no kaņalauka. 19.30: Mūzika. 19.45: Politisks priekšlasījums. 20.15—21.00: Rīga: Kas katram tik (no Berlīnes). 20.15—21.00: Madona, Kuldīga un Liepāja: Dambis, Fr. Skodas raidāmluga. 21.15: Kas katram tik (no Berlīnes). 22.15: Sporta

ziņas fronteī v. v. 22.20: Nākošās dienas progr. un sporta ziņas. 22.30: Kameramūzika. 23.15: Mūzika laika kav. (sk. pl.).

OTRDIEN, 7. SEPTEMBRĪ.

8.00: Latviešu mūzika. Vīru dubultkv. Tēviņa un skaņu plates. 8.30: Mūzika. 11.30: Kēniņa kronis, Nik. Kalniņa raidāmluga bērniem. 14.30: Latviešu mūzika un literatūra. K. Dzeldē (dekl.), Dz. Treimanis (čells) un sk. pl. 15.30: Mūzika. 16.00: Solistu koncerts sk. pl. 17.15: Pēcpusdienas mūzika (sk. pl.). 18.30: Vācu kaņavīru stunda. 19.15: Ziņas no kaņalauka. 19.30: Mūzika. 19.45: Polit. apskats. 20.15: Vācu dejas. Radiofona lielais orķ. O. Bištēviņa vad. 21.15: Radiofona deju kap. spēlē savus iemīļotākos deju gabalus. 0.15: Latviešu kaņavīru pusstunda. 0.45: Nobeigums.

TREŠDIEN, 8. SEPTEMBRĪ.

11.30: 63. Darba pārtraukuma koncerts. M. Vintere un A. Priednieks-Kavara, G. Lapensons (vijole) un rad. deju kap. 14.30: Jautras melodijas un anekdoti. 15.30: Mūzika. 16.00: Pēcpusdienas mūzika. 17.15: Pēcp. mūzika. 18.30: Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00: Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņ flote. 19.15: Ziņas no kaņalauka. 19.30: Nedēļas atbalss. 19.45: Politisks priekšlasījums. 20.15: Deju mūz. 21.15: Vācu baroka mūzika. 22.20—24.00: Mūzika laika kavēklis.

CETURTDIEN, 9. SEPTEMBRĪ.

9.25—11.00: Raidījumu pārtraukums. 11.00: Valsts programma (no Rēveles). 11.40: Darbam un mājai. 14.30: Latviešu mūzika un literatūra. Tautisks ansamblis Sidrabene un K. Lagzdīns (dekl.), A. Johansona un Anslava Egliša dzej. 15.30: Mūzika. 16.00: Dienas darbs ir veikts (no kādas fabrikas). Ed. Baumerte-Osadnika (Ossadnik) un E. Krūmiņš, V. Rušē-

5. IX — 11. IX GALVENAIS RAIDĪT. RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

vics (vijole) un rad. koris T. Kalniņa vadībā. 17.15: Skaistas un jautras melodijas (sk. pl.). 18.30: Vācu kaņavīru stunda. 19.15: Ziņas no kaņalauka. 19.45: Polit. apskats. 20.15—22.00: Koncerts. H. Erichs Ribenzāms (Riebenschalm) (klav.) un radiofona lielais orķ. H. Vēbers (Weber) vadībā. 22.20—24.00: Mūzika.

PIEKTDIEN, 10. SEPTEMBRĪ.

8.00: Latviešu mūzika. Vīru sekstets un skaņu plates. 8.30: Mūzika sk. pl. 11.30: Darbam un mājai. 14.30: Tēvoča Augusta sarunas ar bērniem. 15.30: Mūzika. 16.00: Pēcp. mūzika: F. Viksne un rad. deju kap. 17.15: V. A. Mocarta (Mozart) mūzika un vēstules. Erta Baumerte-Osadnika (Ossadnik), Dr. H. Lungershausens (Lungershausen) (vijole) un H. Preuskers (teicējs). 18.30: Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00: Priekšlasījumu cikls: Mūsu aviācija. 19.15: Ziņas no kaņalauka. 19.30: Mūzika. 19.45: Raksti no laikrakstiem. 20.15: Skaņu dzirnavas. 45 minūtes jautram laika kavēklim. 21.15: Baleta mūzika (sk. pl.). 22.20: Klavieru mūzika (Joh. Brāmsa un Rob. Šumana (Schumann) skandarbī). 23.15: Mūzika. 0.15: Latviešu kaņavīru pusstunda. 0.45: Nobeigums.

SESTDIEN, 11. SEPTEMBRĪ.

11.30: Darbam un mājai. 14.30: Muzā. A. Brigaderes luga. 15.30: Mūzika. 16.00: Pēcpusdienas mūzika I (no Mīnchenes). 17.15: Pēcpusdienas mūzika II (no Mīnchenes). 18.30: Vācu kaņavīru stunda. 19.15: Ziņas no kaņalauka. 19.30: Mūzika. 19.45: Politiskais apskats. 20.15—22.00: „Mēs mūzicējam”. L. Rameika (dziesmas), P. Reinjāns (saksofons), A. Krūmkoka mūziķu kvartets un radiofona deju kapella A. Kornēliusa vadībā. 22.20—24.00: Deju mūzika un laika kavēklis.

KATRU DARBDIENU kā parasts

LAIKI MAINAS

„Pasteidzies, dārgumiņ, mēs vairs nedrīkstam ļaut padomju sūtniecības kungiem gaidīt uz mūsu ierašanās rauti!” („Klad.”).

Meistara kungs.
Kurpnieka darbnīcā ieiet lēnprātīgs kaja laika cilvēks.
„Labdien, meistara kungs. Lūdzu piedošanu, ka traucēju.”
„...bdien!” norūc meistara kungs.
„Kurpītes cauras, meistara kungs. Gribētu dot izlabot...”
„Kad pienāks kārtal!”
„Kad varētu gaidīt manu kārtu, meistara kungs?”
Meistars paceļ acis no avīzes, apskata lūdzēju un acīm redzot nemana nekā sevišķa ne padusē, ne portfelī, tāpēc papem kalendāru un sāk šķirstīt.
„Nākamā mēneša divdesmit piektajā.”
„Apžēlīn, meistara kungs, palūkojiet, kādi caurumi kurpītēm!...”
„Kam tagad nav caurumu? Kuģiem, tankiem izsit caurumus, pat sieram ir caurumi!”
„Meistara kungs, un kad es divdesmit piektajā nodošu, vai tad drīz būs gatavas?”
„Pēc kārtas. Pēc diviem mēnešiem!”
Žēla nopūta, roku noplātīšana.
„Nu labi, meistara kungs. Ja es pats, kārtu gaidīdams, būtu miris, tad jau kurpītes atnesis sieva vai bērniņi. Tikai neatraidiet atkal — kā viņreiz! Dzīvojiet veseli, meistara kungs!”
K. Krūmājs.

Jauni vārdi
„Tev vajadzētu no Plika-tipa mācīties!” sieva strosli vīru. „Vai viņš kādreiz kaut vienu jaunu vārdu teicis par savu sievu?”
„Vēl vakar teica!” vīrs turas pretim.
„Tā? Ko tad viņš teica?”
„Ka sieva viņu padarījusi par tādu, kāds viņš ir!”

Paaugstinājums.
„Amālij, kā klājas tavam draugam?”
„Vai dižkareivim Lejiņam?”
„Jā, tas ir, ko es domāju.”
„Pa šo laiku viņš ir ļoti pārvērties. Viņš kļuvis par seržantu un saucas Valdis Kalniņš.”

Zobārsts.
„Klikatijas jaunkundz, jūs atprasījāties no darba tādēļ, ka jums jāsteidzoties pie zobārsta, kā tad nu izskaidrojams, ka es jūs sastopu te — futbola sacikstēs?”
„Ļoti vienkārši, direktora kungs: tas jau ir zobārsts, kas sēdēja man blakus!”

Kad nāk pasaules gaiss,
Napoleona laikos gan nemēdza noklausīties aizliegtus radiofona raidījumus, bet dažādu baumu netrūka arī toreiz. Tā kādreiz Napoleona ministra — hercoga Taleirāna pavārs lielās izbaulēs ziņoja savam kungam, ka pēc gluži drošām ziņām nākamā mēneša ceturtajā datumā apmīrsot visi dzīvnieki, sestajā ietot bojā cilvēki un pēc tam būšot pasaules gaiss klāt.

„Ak Dievs!” izsaucās hercogs. „Kas tad man vārīs pusdienas piektajā datumā?”

Agrāk...
Supa līdzsvars.
Karatā vasaras dienā Klāburs skatījās uz Dabāna suni.
„Kādēļ viņš izkārīs mēli?”
„Līdzsvara dēļ! Tu redzi, ka otrā galā viņam ir tikpat gaļa aste.”

Pārāk neveikls.
Francu dzejnieka Bomaršē tēvs bija vienkāršs pulksteņu meistars. Kādās viesībās iedomīgs aristokrāts gribēja pazemot dzejnieku. Viņš pasniedza tam savu dārgo kabatas pulksteņi un teica:

„Paskatieties, kas pulksteņim par vainu, ka tas neiet pareizi! Kā pulksteņmeistara dēls jūs taču šo to saprotat tādās lietās?”
Dzejnieks apskatīja pulksteņi un it kā nejauši nosvieda to uz grīdas. Pulkstenis bija smagi cietis, bet Bomaršē ar laipnu smaidu to pasniedza īpašniekam:
„Lūdzu piedošanu! Tēvs jau arī vienmēr teica, ka es esot par neveiklu, lai no manis iznāktu labs pulksteņmeistars.”

SMALKA AUDZINĀŠANA.
Rusvelts un viņa valdība visiem spēkiem veicina amerikāņu holševizēšanu.
„Ak, kāda blamāža, ak, kādi krepķi! Man ir tevi, sasodītais jenķi! Bet tu saņemies un labi fiksi! Tētis priekšā pataisi kniksli!”
J. Dr.

... un tagad
Pareizi darīts.
„Nākamais!” sauc ārsts.
Veikliņa kundze ir nākamā. Viņai zīdains klēpi. Celdamās, lai ietu ārsta kabinetā, viņa pārļaiž skatu pārējiem slimniekiem uzgaidāmā istabā un noliek bērnu Dabāna kungam klēpi.
„Kādēļ taisni man jāauklē jūsu bērns?”
„Tādēļ, ka jums vienīgajam te ir gumiņas mētelis!”

Lietpratēja spriedums.
„Vai redzējāt, tur aizgāja Sisevzieda jaunkundze. Viņa ir baletdejojāja un sieviete ar visskaistākajām kājiņām, kādas vien esmu redzējis!”
„Vai jūs to zināt no baleta izrādēm?”
„Ko nul! Tur jau nedabū lāga apskatīt. Es viņai pastāvīgi izoperēju varžacis.”
Ari padoms.
„Mans dēlēns norijis sērskociņus, — ko lai es daru?”
„Lietojiet šķiltavul!”

ILUSTRĒTS NEDĒĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagner'a (Dzirnavu) ielā 57. Tālrūpi: izdevējs 22588, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 34692, redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 10. septembrī.